

AZ MLDT HIVATALOS
HÍRLEVELE

MLDT

HÍRLEVÉL

I. ÉVFOLYAM II. SZÁM

2006 OKTÓBER

A
TARTALOMBÓL:

Szakmánk 1
múltja és
jövője

Hírek, 8
beszámolók

Továbbképzés 15
rendezvények

Szomorú 17
aktualitások

60 éves a klinikai laboratóriumi társaságunk (I.)

(KOLAB, KOLSZ, MKLDT, LDT, MLDT)

*Jobst Kázmér
PTE ÁOK Laboratóriumi Medicina Intézet*

A hazai diagnosztikus szakmák társaságait, beleértve az elméleti orvostudományokat is, a múlt század első felében alapították. Így a Röntgen Társaságot 1922-ben, az Élettant 1931-ben, a Patológust 1932-ben és legfiatalabbként a Laboratóriumot 1946-ban, a KOLSZ-ét, az MLDT elődjét. De nem kell szégyenkezni, több más országot megelőztünk. Az amerikai társaságot, az AACCT 1948-ban, a németet, a DGKCH-t 1964-ben, az osztrák ÖGKC-t 1968-ban, a nemzetközi szervezetet, az IFCC-t 1952/1967-ben alapították. A felsorolt társaságok nevében, a magyar kivételével, a „klinikai kémia szó szerepel. Ez érthető, hisz a szerves és analitikai kémiának már az 1800-as évek közepétől alapvető eredményei voltak. A századfordulót követően és főképp a II. világháború után az újabb és újabb biokémiai felismerésekre épülő analitikaikémiai, diagnosztikai módszerek váltották le a klasszikus gravimetriás, titrimetriás eljárásokat. Továbbra is a kémia uralta a diagnosztika nagyobb hányadát. Ez magyarázza, hogy a „klinikai kémia” név számos megalakuló társaság nevében szerepelt. A magyarok nem azért nem nevezték „klinikai kémiainak” társaságukat, mert 30 évre előre látták a nem klasszikus kémiai diagnosztikai irányok betörését, (immunológia, toxikológia, molekuláris biológia), hanem mert a beteg–klinikus, vagyis diagnosztika centrikus szemlélet, nem egyedül módszertan, a szolgáltatás volt a névadással is célkitűzésük.

Az MLDT akkori és mai angol neve ezt tükrözi: Hungarian Society of Clinical Pathology. Ma a kémia magas technikai szinten van már sok laboratóriumunkban, az utóbbi még várta magára. Ha ez hosszú távon így marad, megkérdőjelezhető, hogy szükség lesz-e ilyen nagyszámú, az orvosképzés jellegéből adódó orvos diplomásra, nem inkább természettudományos alapképzettségűekre - beleértve a napjaink kutatási igényét is.

Jó név az MLDT csakúgy, mint a Laboratóriumi Medicina. Éltem a római mondással: Audiatur et altera pars, hisz korábban szakmai köreinkben sokan a nem orvos diplomást „alsóbbrendű” megtűrt végelénynek tartották.

Mindig mindenben a kezdet, az indító ötlet, gondolat érdekelt, hisz a többi sokszor már csak iparos munka, nem bír eredetiséggel. A társaságokkal is így vagyok. Hazai vonatkozásban csak az élettani ragadta meg figyelmemet, meg kisebb mértékben az MLDT is.

A debreceni Verzár Frigyes professzor úr beszámolt, hogy a 13. Nemzetközi Élettani Kongresszust 1929-ben Bostonban tartották. Főképp angol ösztöndíj támogatással hat magyar: Verzár Frigyes, Pekár Mihály, Szent-Györgyi Albert, Jendrassik Loránd, Mansfeld Géza, Farkas Géza hozzártartozók nélkül! Kilenc napig hajóztak ragyogó időben az Atlanti óceánon Boston felé. Az út során nemcsak neves európai, később Nobel díjas kutatókkal kerültek kapcsolatba, de együttlétük rádobbtette őket, hogy országon belül nincs szakmai találkozási fórum, szervezet, amely az izoláltan dolgozó élettani intézetek munkatársait összefogná. Az Atlanti óceánon határozták el a Magyar Élettani Társaság megalakítását, amit aztán a bostoni kongresszuson be is jelentettek. Két évi szervezés után 1931. áprilisában Tihanyban alakult meg a Magyar Élettani Társaság, a MÉT, egy évvel a nagy szakmai múltú Magyar Patológus Társaság előtt. (A Magyar Kémikusok Egyesületét 1907-ben, azaz 100 éve alapították.)

Sok, nálam idősebb kollégám ma már nem él, de az elmúlt évtizedek során többükkel beszéltem múltunkról. Ebből egyértelmű lett számomra, hogy 1945 előtt nem volt szakmánknak önálló társasága, egyesülete. Szakmánkat a legtöbb hazai kórházban a patológus főorvos képviselte. Egyeteminkben általában a belgyógyászati klinikának volt, a többi osztály esetleges kérését is biztosító laboratóriuma, melyet egy megbízott belgyógyász vezetett/felügyelt. Így a budapesti Korányi klinikán Babest Viktor, Udránszky László és Korányi Sándor, Pécsen Jendrassik Loránd, Debrecenben Verzár Frigyes dolgoztak klinikus, belgyógyász-kutató, laboratóriumi orvos vezetőként. Így érthető, hogy 1945 előtt a laboratóriumot a patológus és a Patológiai Társaság reprezentálta. Ennek eredménye volt, hogy a laboratórium fejlesztése nem volt a kórboncnok főorvosok szívügye, színvonala ezért néhány kivételtől eltekintve messze elmaradt a kor akkori követelményétől. Értelemszerűen laboratórium centrikus orvosképzésre sem helyeztek súlyt a patológusok.

Az 1945. évi első rendszerváltás igencsak szerény színvonalon találta a hazai laboratóriumokat. A háború után 1945/46-ban alakult meg az Egészségügyi Dolgozók Szabad Szakszervezete. Ennek keretében szervezte meg a két volt pécsi orvos: az 1930-1941 közt patológusként, 1936-ban itt

habilitált Kellner Béla és az 1936-1946 közt a Belklinikán Jendrassik Loránd mellett is (akinek utóda Halász Mihály, a későbbi soproni főorvos lett) dolgozó Bálint Péter a KOLAB-ot, a körboncnok és laboratóriumi orvosok közös szakcsoportját. Elnököt nem választottak, csak főtítkárnak Kellner Bélát, és titkárnak Bálint Pétert.

Bár a volt két pécsi egyetemi asszisztens, most alapító-szervező titkár közt felhőtlen volt az emberi kapcsolat, e laboratóriumi szakma jövőjének e „kényszerházasság” nem kedvezett. Bálint Péter világosan felismerte, hogy

ebben, lényegében a háború előtti struktúrában nem változik a laboratóriumok helyzete, ami előnytelen a szakma önálló kibontakozásához. Ezért az Eü. Szakszervezet keretében 1947-ben önálló szakmai profillal alakította meg a

Kísérletes Orvostudományi és Laboratóriumi Szakcsoportot, a KOLSZ-t. Elnöknek Mansfeld Gézát, az 1923-1946 közt a pécsi Erzsébet, majd a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem akadémikus professzorát kérték fel.

A KOLSZ titkára Bálint Péter lett, vezetőségének tagjai sorában találjuk Alföldy Zoltánt, Fischer Antalt, Hegedűs Andrást, Sós Józsefet. A nagy tudású és műveltségű, Auschwitzot túlélő Mansfeld Géza személye rányomta a bélyeget az első feladatok kialakítására. 1) Laboratóriumi szakemberképzés, továbbképzés, 2) A Kísérletes Orvostudomány szaklap elindítása, 3) Klinikai Laboratóriumi Diagnosztika szakkönyv megírása, aminek szerkesztésére Bálint Pétert kérték fel. (A könyv 1952-ben jelent meg, három magyar és egy német kiadása volt.)

A szakcsoport kéthavonta tartotta szakmai üléseit az I. Belklinika tantermében. A nagyszámú hallgatóság főleg az egyetem orvosaiból került ki, akik szívesen hallgatták a válogatott, neves előadókat. A vezetőség tagjai közt kitűnő emberi, baráti kapcsolat volt, ülések után gyakran együtt vacsoráztak, 1848 alkalmából ünnepi tudományos ülést tartottak, melyre külföldi kollégákat is meghívtak.

Sajnálatos, de ennek az időnek az írásos anyaga a háború során, majd később 1956-ban megsemmisült, így számomra már nem volt eredetiben megtekinthető, jórészt kollégáim elmondására hagyatkozhattam csak.

Mansfeld professzor 1950-ben Genfben meghalt. Az elnökséget a nagytekintélyű tudós Issekutz Béla

akadémikus, a Gyógyszertani Intézet igazgató professzora vette át. Ez időben már egyre nyilvánvalóbb lett, hogy az elméleti intézeti és a laboratóriumi kollégák érdeklődése igencsak eltér. Előbbiek részben az újjászervezett MTA keretében, de főképp a lendületet vett MÉT-ben találtak inkább kibontakozási fórumot, egyre kevesebben látogatták így a KOLSZ üléseit. Mindez a laborosok érdekében szükségessé tette annak átszervezését, amire azonban csak 1956 után került sor.

Lényeges irányelv volt, hogy a vezetésbe gyakorló laboratóriumi szakembereket kell delegálni. Így Issekutz professzor mandátumának lejárta után 1956-ban Bálint Pétert választották elnöknek, titkárnak Hegedűs Andrást. Ez

utóbbi nem volt szerencsés, mert idejének jelentős részét társadalmi-politikai feladatok kötötték le. A szakma ebben

a kritikus, egyedül induló periódusában nem számíthatott a mindenkor kulcsszerepet betöltő főtítkárra. Társaságunk

története alátámasztotta, egy fenékkal általában nem mindenki tud két lovat eredményesen megülni. (Az igazsághoz tartozik, több évtizeddel később az ellenkezőjére is lett társaságunknak példája.)

1962-ben új vezetés vette át a szakcsoport irányítását a patológus Putnoky Gyula professzor elnökségével. Az új Alapszabály lehetővé tette két alelnök választását. Habán Györgyre és Fischer Antalra esett a döntés, főtítkárnak Sipeki Balás Bélára. Habánt a Hygienikus Társaság választotta elnökének, helyére Rex-Kiss Béla került, míg a

visszalépett Balás Béla főtítkári helyére Miltényi Miklóst választották.

Az 1960-as években pezsgő szakmai élet indult meg, 10 ankétot rendezett a Szakcsoport a Semmelweis teremben, beleértve az I. Országos Nagygyűlést. 1962-ben a Szakcsoport beadványt állított össze az ETT részére, melyben a laboratóriumok típusaira, az ajánlott módszerekre, a szakorvosképzés reformjára, a vegyészek specializálására, a laboratóriumi pótlék visszaállítására tettek - valljuk be most, akkor nem sok eredménnyel járó - javaslatot. Az ankétokon az

onkológiadiagnosztikán át a véralvadás aktuális kérdéséről, az automatizálásról, kromatográfiáról hallhattunk.

1964-ben megalakult a Laboratóriumi Asszisztensek Szakcsoportja és megrendezték első Nagygyűlésüket. Sor került 1965-ben az első szlovák-magyar tudományos ülésre. Ez időben sürgetővé vált a kórházakban és egyetemeken az önálló laboratóriumi osztályok kialakítása, önálló főorvosi állásokkal, ami végül is a hatvanas évek elejére realizálódott. Az önállóság később igazolódott az eredményekben, ami lehetővé tette aszaktmának fokozatos felzárkózását a nyugati igényekhez. Ebben a szak- és munkabizottságok mindenkori vezetésének érdeme vitathatatlan volt.

Összefoglalva úgy ítélem, a szakmai közösség, a szakcsoport nulláról indult és az első 20 év alatt biztos alapokat adott a további évtizedek fejlesztéséhez.

Az 1966-os év szakcsoportunk életében fordulópont volt. Az eddigi, saját, igencsak eltérő felépítésű szakmai szervezeteket az újonnan megalakult MOTESZ, a Magyar Orvostudományi Társaságok és Egyesületek Szövetsége fogta össze egységes társaságba. Így alakult meg 1966-ban a Magyar Klinikai Laboratóriumi Diagnosztikai Társaság (MKLDT), további 3 évre változatlan elnökséggel: Putnoky Gyula elnök, Rex-Kiss Béla alelnök, Miltényi Miklós főtítkárral. Töretlenül folytatódtak a szakmai ankétok, részben vidéken, és mintegy 100 külföldi vendéggel került sor a pajzsmirigy-hipofízis főtémájú Nagygyűlésre 1968-ban. Ismételten foglalkozott Társaságunk a vegyész diplomások státusának rendezésével, a szakorvosok és asszisztensnők képzésével.

1967-ben nyitották meg a Pécsi Egyetem új klinikai épületében az első egyetemi Központi Laboratóriumot, melynek vezetője a patológus Jobst Kázmér, későbbi akadémikus lett. 1969. januárban az újonnan, ugyancsak három évre választott elnök Sós József professzor, alelnök Fischer Antal, főtítkár Miltényi Miklós. Első ülésükön az elnökség Putnoky professzornak tiszteletbeli elnökké választására tett javaslatot. Ebben az évben vette fel társaságunkat az IFCC tagjai sorába. Négy ankét mellett Sopronban került sor a 24. Kongresszusunkra, melyen először vett részt két hazai gyártó: a Medicor és Reanal. (mára az arány csaknem megfordult, a cégek uralják a szakmát).

Többen javasolták társaságunk nevének megváltoztatását, mivel a „klinikai” szó kizárhatja nem orvos és kutatóintézeti orvos diplomásokat is. Ezért 1970-től MOTESZ LDT-re változott társaságunk neve. A hallei Haschen professzor ekkor tartott előadást az NDK laboratóriumok automatizálásáról (NDK átdolgozott Technikon I. rendszer) és került minisztériumi támogatással az LKB Ultralab rendszer, annak első, gyors fotométer egysége bevezetésre.

Tagságunk létszáma ekkor 340. Megjelent Szilágyi László szerkesztésében a hiánypótló „Laboratóriumi ajánlott módszerek” MOM kiadvány. 1972-ben ankétot tartottak a laboratóriumok minőségi ellenőrzéséről és 1973-ban Társaságunk két alkalommal szervezett önkéntes résztvevőkkel körvizsgálatot. Ennek értékelését a Laboratóriumi Diagnosztika I. számában tették közzé. Bővültek kapcsolataink a szocialista országok társaságaival. Évi nagygyűléseinkre egy-egy képviselőjüket láttuk vendégül, de előbbieken túl egyre több nyugati kolléga vett részt, részben mint felkért előadó. Az IFCC 8. koppenhágai kongresszusán 14 tagtársunk vett részt. 1974-től olvashattuk Sós József professzor szerkesztésében a „Laboratóriumi Diagnosztika” könyvet, mely nem aratta a várt sikert. 1974-ben megjelent évekig Hevér Ödön, majd Szabó Antal tagtársaink főszerkesztői irányításával, a Reanalból Zajka Gabriella támogatásával a Laboratórium Diagnosztika, lapunk első száma. 1999-től Klinikai és Kísérletes Laboratóriumi Medicina címmel került az olvasóhoz, de a 31. kötet 2005-ben nyomtatott formában megszűnt. A jövőben elektronikus továbbítással teszi a szerkesztőség közkincsé a tudnivalókat.

Társaságunk nehezményezte a minisztériumnál, hogy nem vonják be szakértőinket a szakmánkat is érintő rendeletek, a továbbképzés reformjának előkészítésébe. 1973-ban társaságunk Fischer Antalt választotta elnökének, Goreczki Lászlót alelnöknek, Miltényi Miklós továbbra is maradt a főtítkár. Bár tagságunk aktivitása némileg lanyhult, nagygyűléseink mindig nagy látogatottságot mutattak. Az 1974. évi pécsi nagygyűlésen M. Rubin (USA), az IFCC elnöke, majd 1986-ban D. Young (USA) a budapestin vett részt, ami megtisztelő elismerés volt eddigi szakmai tevékenységünknek.

1974-ben alapították az OTKI telephelyén a Kísérletes és Klinikai Laboratóriumi Intézetet, melynek első vezetője Endrőczy Elemér professzor volt, csakúgy, mint az Országos Laboratóriumi Intézetnek és az 1975-ben alapított Szakmai Kollégiumnak is. Az 1977. évi budapesti kongresszu-

sunkon még részt vett az 1979-ben fiatalon elhunyt neves hazánkfia, Szász Gábor. Fontos esemény volt, hogy 1978-ban alapították meg a Debreceni Egyetem Központi Klinikai Laboratóriumát, melynek vezetője Muszbek László ma már akadémikus, utóda, Kappelmayer János.

1979-ben lejárt az 1975-ben elnöknek választott Hársing László elnöki, Miltényi Miklós főtítkári periódusa. A vezetőség Jobst Kázmért kereste meg, aki megindokolta, miért nem vállalja az elnökséget. Így az 1979-1984-es periódusra Miltényi Miklóst választották elnöknek, Simon Györgyöt főtítkárnak és Bakos Gyulát pénztárosnak. Pezsgő szakmai élet vette kezdetét az új vezetés alatt, aminek nemzetközi eredménye is lett. Az IFCC Executive Board Nagy Ivánt, a Scientific Committee Jobst Kázmért 1981-ben a szocialista országokból tagjai sorába választotta.

1980-ban megkezdődött az SI és zárt vérvételi rendszer bevezetése. 1983-ban társaságunk nagy sikerrel rendezte meg az 5. Európai Klinikai Kémiai Kongresszust. 1981. decemberében váratlanul lemondott Simon György főtítkár, akinek helyére Nagy Ivánt választotta meg tagságunk. Az MTA 1982-ben Jobst Kázmért levelező tagjai sorába választotta. Mansfeld Géza, Issekutz Béla, Bálint Péter és Sós József után ismét akadémikusa lett társaságunknak. És ez csak a kezdet. 1984-ben öt évre Jobst Kázmért választották elnöknek, Nagy Ivánt főtítkárnak. Újjászervezték és újjakkal bővítették tudományos bizottságainkat, mozgósítva így tagságunk szakmai életét. Kapcsolatunk az NDK, cseh és szlovák társaság mellett igen kedvezően alakult az osztrákokkal, Kaiser és Müller professzor baráti kapcsolatán át társaságukkal is. Ennek eredménye volt 1986-ban a Sopronban rendezett magyar-osztrák konferencia. A váci nagygyűlésünkön a meghívott finn kollégákkal körvonalazódott a hivatalos kapcsolatfelvétel is. Továbbra is napirenden tartottuk a Jendrassik és Pándy érem jóváhagyását és a Somogyi plakett alapítását. Taglétszámunk 700 körüli volt.

1986. márciusára elkészült a Jendrassik emlékérem. Az első Jendrassik professzor özvegyének adtuk át lakásán. Az alapító okirat szerint évente egy magyar és egy külföldi a szakmánkban neves kollégának adományozható és nem jár hozzá honorárium. A külföldi kolléga egyidejűleg a társaságunk tiszteletbeli tagja. A márciusi tudományos ülés első napirendi pontja neves nyugalmazott szakmai elődeink munkásságának a Jendrassik éremmel történő elismerése volt. Név szerint Alföldy Zoltán, Baranyai Pál, Bálint Péter, Goreczky László, Halász Mihály, Hammer Sára, Pálóczy József, Ringelhann Béla, Sárfy Erzsébet, Skarupinszky Nándor, Szécsényi-Nagy László vehette át az érmet. Az első külföldi kitüntetett a bécsi E. Kaiser professzor, a második az IFCC elnöke D. Young volt. Második napirendként tudományos előadások hangzottak el, többek közt az LKB-Wallac DELFIA rendszerről.

A klinikai laboratóriumi szakma megalakulásának 40. évfordulóján a 40. nagygyűlésünket Budapesten rendeztük.

(folytatjuk)
